

LÄKSE 9

1. Wät stoant deer foar mäiden ap'n Ploan?

45.

- Anke: Mäiden uum holich tjoon häbe wie een Bebalenge.
- Birte: Uum holich twelich häbe wie aan Tärmien in Ait. Konnen wie dät skafje?
- Anke: Dät wät knap. Bit tjoon foar alwen häbe wie Tied foar uus Bebalenge. Langer gungt dät nit. Wie bruke touminst tjoon Minute bit ätter Ait.
- Birte: Un wo loange skäl dät deer duurje?
- Anke: So wät two Uren. Uum Klok tjo sunt wie wisse kloor. Dan wol iek noch gau ieuwen ätter Leni waifiere. Ju lait mäd 'n breken Been in't Kroankenhuus.
- Birte: Uum Klok fjauer is dät Touhopekumen mäd dän Meenteboas in Roomelse. Häd hie Beskeed kriegen?
- Anke: Jee, un uum holich säks spielje iek Tennis mäd Sini. Dät wät aan drokken Dai!
- Birte: Un wanner wolt du wät iete?
- Anke: Iete? Hm, fillicht kriege iek wät bie Leni in't Kroankenhuus. Kroanke Ljude häbe daach altied Apele un Swäitigaiden an't Bääd stounden.

Ju Klokke *die Uhr*

- Wo leet is dät?
- Dät is Klok tjoon.
- Wanner kumst du?
- Iek kume uum Klok tjoon.

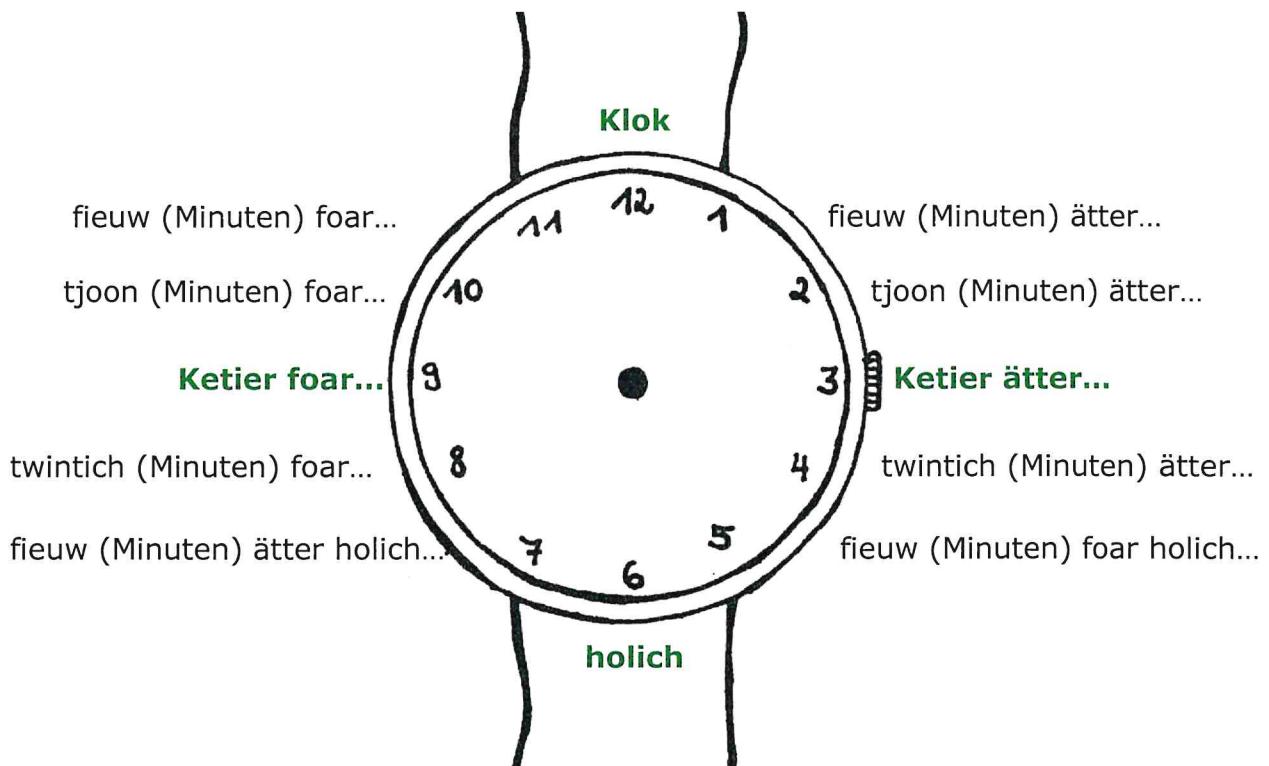
Wie spät ist es?

Es ist zehn Uhr

Wann kommst du?

Ich komme um zehn Uhr.

2. Ju Uurtied

Tou äiwjen! (1)

Wie spät ist es? Schreibe die Uhrzeit aus!

1. Dät is Klok two.

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

7. _____

8. _____

9. _____

Tou äiwjen! (2)

1. Wanner fieret die Bus?

2. Wanner kumt die Such?

3. Wanner gungt dät loos?

4. Wanner kumst du?

3. Mien litje Wucht

46.

Antje: Psst, wäs still!

Jan: Sunt dien Oolden deer?

Antje: Noa, man iek häbe deer bäte wät heerd.

Jan: Wanner sjo wie uus wier?

Antje: Uum Klokk tjoon. Gungt dät?

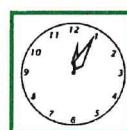
Jan: Jee, un wier?

Antje: Bute, appe Oolde Brääch, soo as altied.

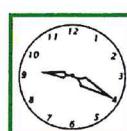
Jan: Iek bän deer. Bit dan, mien litje Wucht!

Skrieuw ap!*Treffe eine Verabredung und antworte dabei auf folgende Fragen!*

1. Wanner hääst du Tied?

2. Wanner un wier träfe wie uus?

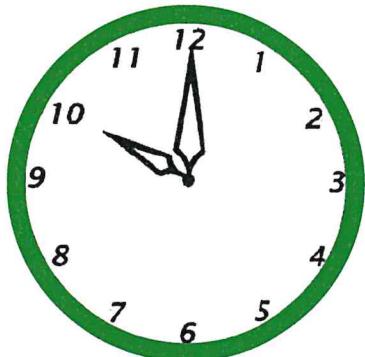
3. Wanner mouten wie inne weze?

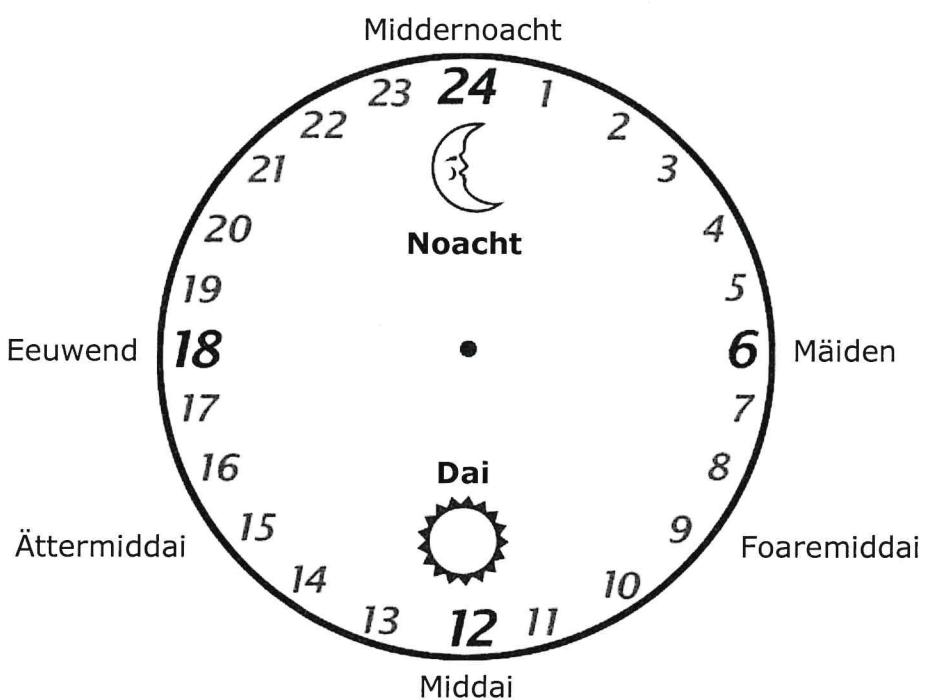
4. Ferpased

- Jan: Wier wierst du määrdelch?
 Antje: Määrdelch? Iek weet nit, wät die dät oungungt!
 Jan: Wät is nu dan? Du bääst daach mien litje Wucht!
 Antje: Och soo? Un wieruum bääst du nit kemen?
 Jan: Iek, nit kemen? Iek häbe täiwd un täiwd un täiwd.
 Antje: Du ljuchst! Du wierst bie't Koarten spieljen.
 Jan: Jee, iek spelje älke Täisdai Koarten.
 Antje: Un an mie hääst du goar nit moor toacht.
 Jan: Man wie hieden daach määrdelch Klok tjoon oumoaked.
 Antje: Iek häbe jäärse Eeuwende uum tjoon teeuwrd und teeuwrd – un dät dwo iek sillärge nit wier!
 Jan: Psst, deer kumt wäl. Äuwech uum tjoon bie de oolde Brääch?
 Antje: Iek bän deer.

47.

5. Fon smäidens bit snoachens

määrdelch	<	dälich		fonnemiddai	>	dälich		äuwech
heute Morgen	<	Foaremiddai	<	heute Mittag	>	Ättermiddai	>	heute Nachmittag
heute Abend	<	heute Vormittag	<	heute Nachmittag	>	heute Abend	>	heute Abend
jäärsene Eeuwende	<	fergene/lääste Noacht	<	dälich	>	noachich	>	mäiden- ädder
gestern Abend	<	gestern Nacht	<	heute	>	heute Nacht	>	morgen früh

G 25 Verbschema der unregelmäßigen Verben**drege**
tragen

Gegenwart

Vergangenheit

Partizip

iek	drege	druuch	
du	drächst	druuchst	
hie/ju/et	drächt	druuch	drain

wie	}	drege	drugēn
jie			
jo			

drege
tragen**drächt**
trägtdruuch
trugdrain
getragen

Die unregelmäßigen Verben werden im Folgenden immer unter Angabe dieser vier Formen im schwarzen Balken präsentiert.

Tou äiwjen! (3)

Übersetze die folgenden Sätze ins Saterfriesische und benutze dabei das Verbschema!

breke	bräkt	briek	breken	brechen
--------------	-------	-------	--------	---------

- a) Is dien Been breken? _____
- b) Do briek die Takke fon dän Boom ou. _____
- c) Min Tusk bräkt ou. _____
- d) Wäl bräkt sien Ferspreken? _____

gunge	gungt	geen	geen	gehen
--------------	-------	------	------	-------

1. Ging das gut? _____
2. Sie ist nach Bremen gegangen. _____
3. So geht das nicht. _____
4. Wie soll das gehen? _____

lope	lopt	ron	ronnen	laufen
-------------	------	-----	--------	--------

5. Er ist nach Scharrel gelaufen. _____
6. Wir sind zum Nachbarn gelaufen. _____
7. Lauft ihr über den Deich? _____
8. Er läuft nach Hause. _____

kume	kumt	koom	kemen	kommen
-------------	------	------	-------	--------

9. *Kommst du mit?* _____
10. *Sind sie gestern gekommen?* _____
11. *Sie kam um neun Uhr.* _____
12. *Sie kommen heute Abend.* _____

stounde	stoant	stuud	steen	stehen
----------------	--------	-------	-------	--------

13. *Wo steht der Baum?* _____
14. *Sie standen auf der Straße.* _____
15. *Da hat ein Haus gestanden.* _____
16. *Ich stehe hier.* _____

läze	lait	liech (Pl. liegen)	lain	liegen
-------------	------	-----------------------	------	--------

17. *Wo liegt Leni im Krankenhaus?* _____
18. *Diese Hose hat im Schrank gelegen.* _____
19. *Die Zeitungen lagen auf dem Tisch.* _____
20. *Hier hat ein kleines Dorf gelegen.* _____

nieme	nimt	noom	numen	nehmen
--------------	------	------	-------	--------

21. *Er nahm das beste Stück.* _____
22. *Sie nimmt ihre Schwester mit.* _____
23. *Kannst du das nehmen?* _____
24. *Wir haben das nicht genommen.* _____

Tou äiwjen! (4)

Höre die Sätze und schreibe den entsprechenden Infinitiv des Verbs auf!

Beispiel:

1. Wanner bääst du kemen? kume 5. _____
2. _____ 6. _____
3. _____ 7. _____
4. _____ 8. _____

6. Wier wierst du?

Jan: Wier wierst du jäärse Eeuwende?

Antje: Och, Jan, Ijowe Jan. Iek waas tou Huus un moaste ap min Bruur appaasje. Mien Oolden wieren tou'n Gebuursdai ienleden.

Jan: Un iek studd bie de Brääch un täiwde un täiwde un du koomst nit.

Antje: Iek häbe so hoped – Mäme un Babe wülen so wät bie tjoon wier inne weze.

Jan: Iek waas jäärse Eeuwende bie ju Brääch aiske dull ap die. Iek koom eerst Klok een ap Bääd.

Antje: Och Jan, dät wüül iek nit, man iek kuud eenfach nit kume. Leeuwst' mie dät?

Jan: Och, Antje, wan du mie so joop in do Ogene kikst.

Antje: Stil nu, deer kumt wäl! Äuwech bie de oolde Brääch?

Jan: Iek bän deer.

leeuwe	leeuwt	leeuwde	leeuwd	<i>glauben</i>
teeuwe /täiwe	teeuwt /täiwt	teeuwde /täiwde	teeuwd /täiwd	<i>warten</i>

G 26 Vergangenheit und Partizip der Hilfsverben moute, wolle, konne

	moute	wolle	konne
iek	moaste	wüül	kuud
du	moastest	wüült	kuust
hie/ju/et	moaste	wüül	kuud
wie/jie/jo	moasten	wülen	kuden
<i>Partizip:</i>	moast	wöild	kuud

G 27 Verneinung und Verstärkung

sillärge nit	> goar nit	> nit	> tämmelk/oarich	> aiske/gjucht/läip/düftich/hälske/bedröiwed
<i>nie</i>	<i>gar nicht</i>	<i>nicht</i>	<i>ziemlich</i>	<i>sehr</i>

Tou äiwjen! (5)

Höre dir die Sätze zu den Texten über Antje und Jan an und beantworte sie mit „jee“ oder „noa“!

1. jee ☐	noa ☐	4. jee ☐	noa ☐
2. jee ☐	noa ☐	5. jee ☐	noa ☐
3. jee ☐	noa ☐	6. jee ☐	noa ☐

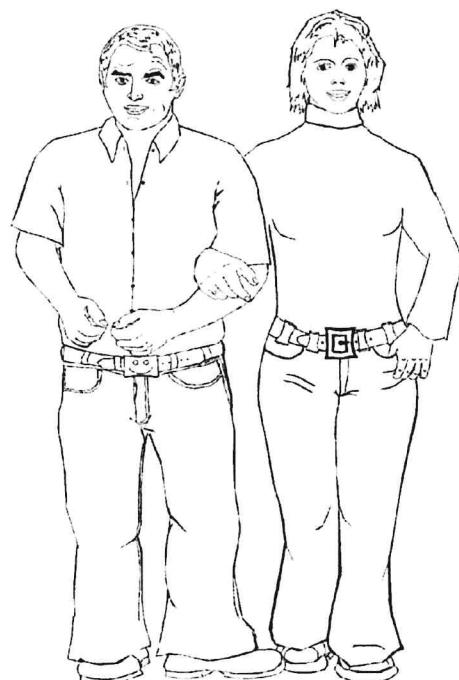
50.

7. Tou oold foar ju näie Bukse?

(Twintich Jiere leter bie Nele un Jörn)

51.

- Jörn: Iek häbe mie een näie Bukse koped.
- Nele: Deermäd wolt du daach wäl nit ap ju Sträite gunge. Ju paset tou'n jungen Käärdel, man daach nit tou die.
- Jörn: Mien ljowe Nele, dät drächt man apstuuns soo. Deer koanst du nikf fon.
- Nele: Daach kanne iek deer wät fon. Uus Noaber Erik häd sik juust sun Bukse koped. Man hie is uk trietich Jiere junger as du. Of man mäd boalde füftich Jiere so wät noch drege kon? Iek weet et nit.
- Jörn: Säksunfjautich! Du uurdrifst moal wier uunmundich.
- Nele: Un du meenst, du blifst 'n jungen Mon, wan du sukke Buksenounlukst?
- Jörn: Mäd mien 46 Jiere bän iek in mien bääste Oaler, as man so kwät, un iek häbe mie daach soo tou mien Bukse fraut!
- Nele: Un daach, sukke Buksen drege junge Monljude unner twintich Jiere...
- Jörn: Och soo? Wäl hiede dan jäärse sun kuut Klood oane as een jung Wucht? Wieruum skäl iek dan nit moal as aan jungen Käärdel häärumelope?
- Nele: Jee, du hääst Gjucht. Hoold' du dien Bukse man oane! Iek hoalje mien kuut Klood uit dät Skap, un dan fiere wie bee mädnunner ätter Lier un drinke bie 'n Hoawen aan Kop Koafje.

G 28 Reflexivpronomen (rückbezügliches Fürwort)

iek	mie	<i>mir mich</i>	iek luke mie aan Jikkel oun iek luke mie oun	ich ziehe mir eine Jacke an ich ziehe mich an
du	die	<i>dir dich</i>	du lukst die aan Jikkel oun du lukst die oun	du ziehest dir eine Jacke an du ziehest dich an
hie ju et	sik	<i>sich</i>	hie lukt sik aan Jikkel oun ju lukt sik aan Jikkel oun et lukt sik aan Jikkel oun	er zieht sich eine Jacke an sie zieht sich eine Jacke an es zieht sich eine Jacke an
wie jie jo	uus jou sik	<i>uns euch sich</i>	wie luke uus Jikkele oun jie luke jou Jikkele oun jo luke sik Jikkele oun	wir ziehen uns Jacken an ihr zieht euch Jacken an sie ziehen sich Jacken an
<i>unpersönlich:</i>			man lukt sik aan Jikkel oun	man zieht sich eine Jacke an
<i>wechselseitig:</i>			wie kiekje uus enunner tou (oder: eenuur/eenunuur) jie kiekje jou enunner tou (oder: eenuur/eenunuur) jo kiekje sik enunner tou (oder: eenuur/eenunuur)	wir sehen einander an ihr seht einander an sie sehen einander an

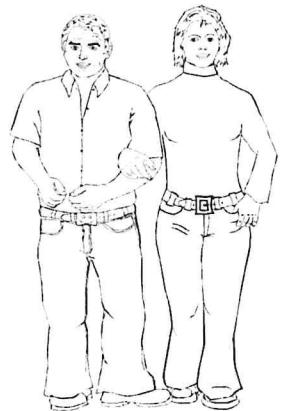
blieuwe drieuwe	blift drift	bleeuw dreeuw	blieuwen drieuwen	bleiben treiben
----------------------------------	----------------	------------------	----------------------	--------------------

(oun)luke ljoge	lukt (oun) ljucht	look (oun) looch	(oun)leken lain	(an)ziehen lügen
----------------------------------	----------------------	---------------------	--------------------	---------------------

toanke fiende	toankt fint	toachte foont	toacht funen	denken finden
--------------------------------	----------------	------------------	-----------------	------------------

kume nieme	kumt nimt	koom noom	kemen numen	kommen nehmen
-----------------------------	--------------	--------------	----------------	------------------

Skriewu ap!

- a) Waast du noch? Nele un Jörn kanne wie al. Wät hieden jo domoals noch foar? Wät pasede domoals nit? Fertäl moal, wät domoals waas!
-
-
-
-

- b) Un dälich? Wät paset dälich nit – of daach? Wät häd sik annert? Fertäl!
-
-
-
-

Die Verben *kriege*, *dwo*, *sjo* und *luke*

kriege	<i>bekommen</i>	kricht	kreech	kriegen
dwo	<i>tun</i>	däd	died	däin
sjo	<i>sehen</i>	sjucht	saach	blouked (in Zusammensetzungen: sain, z. B. angesehen – ounsaid)
luke	<i>ziehen</i>	lukt	look	leken

Tou äiwjen! (6)

Setze das fehlende Reflexivpronomen ein!

- Nele: Jörn, hääst du die een näie Bukse koped?
- Jörn: Jee, iek fraue _____ deeruur.
- Nele: Mien Ijowe Jörn! So lukt man _____ daach nit oun!
- Jörn: Daach, fonsäärml! Noabers Erik häd _____ uk sun Bukse koped.
- Nele: Hie kon _____ sun Bukse uk koopje. Hie is daach eerste njugentien Jiere oold.
- Jörn: Och, un iek mäd mien säksunfjautich Jiere kon _____ sowät nit koopje? Un du? Kiek _____ daach moal oun, wan du dien näie Klood drächst!
- Nele: Jule häd uk sun Klood. Wie häbe dät mädnunner koped un toachten, dät wie _____ deermäd noch sjo läite konnen.
- Jörn: Och, dät häbe jie _____ toacht?
- Nele: Jee! Un du? Wät hääst du _____ toacht?

Tou äiwjen! (7)

Übersetze die folgenden Sätze ins Saterfriesische. Die Satzstellung ändert sich nicht!

1. Das fragt Nele sich manchmal.

Dät fräiget Nele sik of un tou.

2. Jörn hat sich die neue Hose angezogen.

3. Sie haben sich eine Uhr gekauft.

4. Zieht ihr euch schon an?

5. Ich freute mich über das neue Kleid.

Tou äiwjen! (8)

Trage die richtige Form des Verbs ein.

Jan _____ dät nit. (*leeuwe*)

Nele un Jörn _____ uk. (*kume*)

Wanner sunt jo ätter Huus wai _____? (*kume*)

Jo _____ jäärse Eeuwende nit kume. (*konne*)

_____ du mee ätter 'n Winkel wai? (*kume*)

Dut Klood häbe iek mie juust eerst _____. (*ounluke*)

Ju _____ altied wät Näies. (*fiende*)

Maike is al _____. (*gunge*).

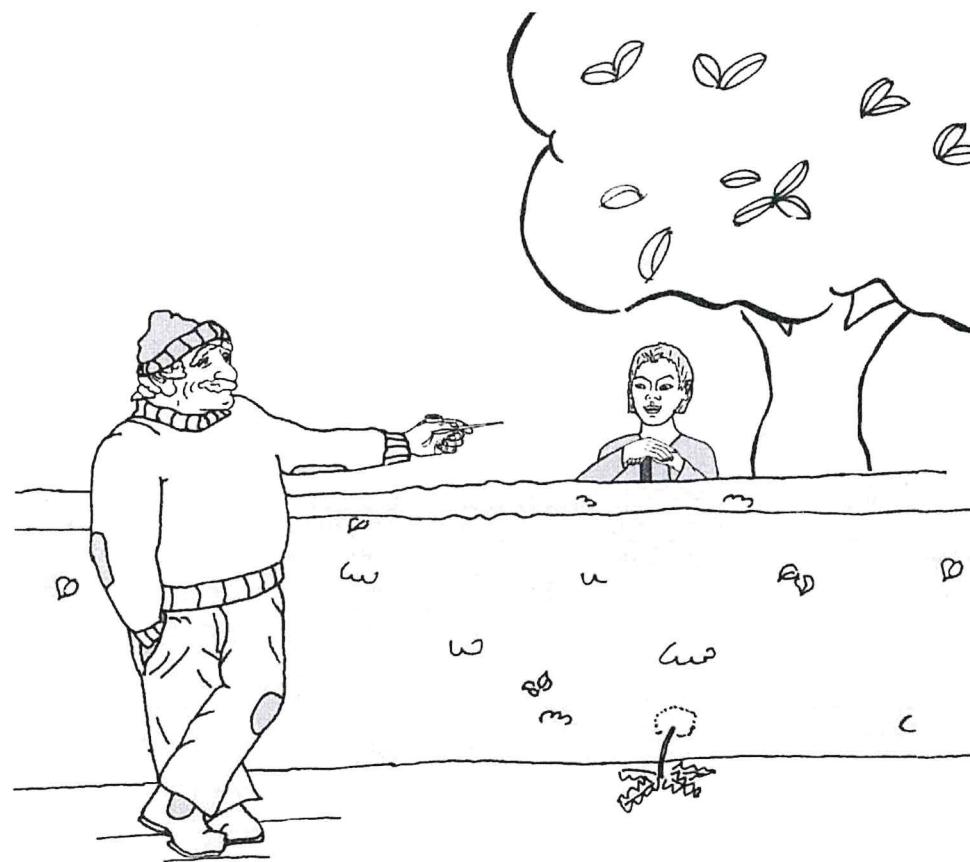
Jörn _____ dälich sien näie Bukse. (*drege*)

Jan häd loange an Antje _____. (*toanke*)

8. Ieuwen bale uur de Häge wäch

52.

- Wilm: Dät is Klok fieuw!
- Frauke: Jee? Wieruum fertälst du mie dät?
- Wilm: Iek häbe een näie Hallooanje kriegen.
- Frauke: Jee? Läit moal sjo!
- Wilm: Fluch, nit?
- Frauke: Wilm, du hääst je een Klokke foar de Kökene an 'n Ierm!
- Wilm: Ju häbe iek mie säärm koped.
- Frauke: Wieruum dan sun grote Klokke?
- Wilm: Uurs kon iek daach do Toalen nit sjo.
- Frauke: Wilm, nu koop die eerst moal 'n Bril!

Woudelieste

aan drokken Dai	<i>ein anstrengender Tag</i>
annerje	ändern
apstuuns	<i>gegenwärtig</i>
Ätermiddai, -dege (m)	<i>Nachmittag</i>
äuwech	<i>heute Abend</i>
bäästen	<i>besten</i>
Bebalenge, - (f)	<i>Besprechung</i>
bee	<i>beide</i>
blieuwe	bleiben
Brääch, Bräge (f)	<i>Brücke</i>
deer nik s fon kanne, ferstounde	<i>nichts davon verstehen</i>
Diek, -e (m)	<i>Deich</i>
drege	tragen
driewe	treiben
dul weze	wütend, böse sein
duurje	dauern
eenfach	<i>einfach</i>
eenunner; eenuur; eenunuur	<i>einander</i>
ferpaasje	verpassen
Ferspreken, - (n)	<i>Versprechen</i>
fertälle	erzählen
Foaremiddai, -dege (m)	<i>Vormittag</i>
fonnemiddai	<i>heute Mittag</i>
frau(e), sik tou wät	freuen; sich über etwas freuen
fuul Näies	<i>viel Neues</i>
gunge	gehen
Hallooanje, -n (f)	<i>Taschen- oder Armbanduhr</i>
Hoawen (m)	<i>Hafen</i>
holich	<i>halb</i>
inne weze	<i>zu Hause sein</i>
joop	<i>tief</i>
jou	<i>euch</i>
junger	<i>jünger</i>
Käärdel, -e (m)	<i>Mann, Kerl</i>
Ketier	<i>Viertel (Uhrzeit)</i>

Klokke foar de Kökene	<i>Küchenuhr</i>
Klokke, -n (f);	<i>Wand- oder Standuhr</i>
kroanke	<i>kranke</i>
läite	lassen
langer	<i>länger</i>
leter	<i>später</i>
ljoge	lügen
maal, dul	<i>wütend</i>
mäidenädder	<i>morgen früh</i>
man juust, juust	<i>gerade erst</i>
eerst	
Meenteboas, -e (m)	<i>Bürgermeister</i>
mien litje Wucht	<i>mein Liebling (Kosewort)</i>
mien/min Skats, mien/min Ljoow	<i>mein Schatz</i>
Minute, -n/ - (f)	<i>Minute</i>
nachich /naachelch	<i>heute Nacht</i>
Näies	<i>Neues</i>
Oaler (n)	<i>Alter</i>
of	<i>ob; oder</i>
Oolden, do	<i>Eltern</i>
Ploan, -e, (m)	<i>Plan</i>
ruurreke	herüberreichen
sik kummerje uum	sich kümmern um
skafje	schaffen
Skirrem, Skirme (m)	<i>Schirm</i>
soo wät	<i>etwa</i>
spielje	spielen
Stuk, -ke (n)	<i>Stück</i>
Such, -e (m)	<i>Zug</i>
sukke	<i>solche</i>
Swäitigaid, en (f)	<i>Süßigkeit</i>
tämmelk	<i>ziemlich</i>
teeuwe/täiwe	warten
toanke	denken
Touhopekumen (n)	<i>Zusammenkunft</i>
tou Huus	<i>zu Hause</i>
tourääch	<i>zurück</i>
Ure, -n (f)	<i>Stunde</i>
uurdriewe	übertreiben
Uurtied	<i>Uhrzeit</i>